

Cena 59 Kč/2,95 € (pro předplatitele 39 Kč/2,66 €)

Číslo 9 Ročník XX.

www.ikoktejl.cz

KOKTEJL

ZÁŘÍ 2011

Bhútán

Šťěstí místo HDP

Nový Zéland

LEOŠ ŠIMÁNEK

Delfíni
VÁLEČNÍCI
s ploutvemi

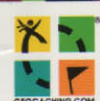
Kanada
KARIBU
v ohrožení

Moravský EXCALIBUR

Bystřicko
Český EDEN

Chile
TŘI kříže

Pražský
DRAK

Cena
59 Kč
2,95 €

ZAOSTŘENO

VÁLEČNÍCI S PLOUTVEMI - Nejmocnější armáda světa nezaměstnává pouze dokonale vycvičené lidi se špičkovým vybavením. Partnery jsou jim i delfíni a lachtani.

KVÍZ - Chlupaté a jiné celebrity. Znáte je?

NECHTĚNÍ MAZLÍČCI - Opuštění psi a propuštění trestanci k sobě našli cestu v záchranné stanici Villalobos hluboko v kalifornských horách.

TÉMA - Drakobijci

EXCALIBUR MORAVY - Teprve před dvěma lety odhalili památkáři tajemství skvostného meče z rychnovského zámku. Ihned se začalo mluvit o symbolu Moravy.

PRAŽSKÝ DRAK - Aranka nemá na světě konkurenci. Tato samička varana komodského z pražské zoo nedávno přivedla na svět mláďata - už popáté!

ČISTÝ ŠTÍT - Významný heraldik a autor českého státního znaku, plukovník ve výslužbě, ale hlavně muž pevných zásad - to je Jiří Louda. Přesvědčte se sami v našem rozhovoru.

PŘÍRODA

TVÁŘE AFRIKY - Drsná, syrová i vznešená. Taková je Afrika na snímcích Radka Borovky.

FOTOSOUTĚŽ

TŘI KŘÍŽE - Nevybroušený diamant. Tak by se dala charakterizovat krajina chilského národního parku Nevado Tres Cruces. Jestli chcete uniknout od civilizace, je to správné místo, kam vyrazit.

O ČEM SE MLUVÍ - Složme teroristům účty.

MAURSKÝ SEN - Andalusie je nejjihnější částí Španělska a pro mnohé i nejpodmanivější část země. Její klenot Alhambra je jako palác z orientálních pohádek a obdivovat ho můžeme ve španělské Granadě.

HORKÉ SLZY - Další z dobrodružství cestovatele Leoše Šimánka. Tentokrát navštívíme gejzíry čarokrásného Nového Zélandu.

HISTORIE A ARCHEOLOGIE

KARIBU V OHROŽENÍ - Divoký kanadský sever v té nejryzejší podobě. Zůstane takový i nadále? Těžařské firmy si jdou tvrdit za svým.

BOUŘLIVÝ SEŠUP - Svezte se nejmrtvější lanovkou v Severní Americe. Tři sta metrů adrenalinové jízdy čeká právě na vás.

VĚDA A TECHNIKA

HIMÁLAJ NA DLANI - Vidět Himálaj z ptačí perspektivy a nebýt přitom izolován v trupu letadla? Je to možné, chce to jen trochu odvahy...

ČESKÝ EDEN - Zavítejte s námi do Bystřicka na Vysočině, málo známého a neprávem opomíjeného koutu naší republiky, plného krásných rybníků.

VZHŮRU NA PALUBU - Co může být romantičtějšího než plavba po řekách a kanálech francouzským venkovem?

ŠTĚSTÍ MÍSTO HDP - Bhútán je asi jedinou zemí na světě, kde se neměří kvalita života materiálním, ale duševním bohatstvím.

MANŽELSKÁ TRŽNICE - V zemi, kde žije více než miliarda obyvatel, může být hledání toho pravého partnera pro společný život skutečným problémem.

NEJISTÉ STEZKY - Když vaše cesta není zakreslena ani v mapě, ani v bedekru, kudy půjdete? Rumunské hory jsou plné překvapení.

ŽVÝKAT KAT - Oblíbená droga každý den na několik hodin zastavuje život v celé východní Africe.

GEOCACHING

6

8

13

14

16

18

22

24

30

32

40

42

50

52

58

62

64

70

72

74

82

88

90

96

98

102

108

Zajímají vás starší čísla Koktejlů?

Online archiv je vám právě k dispozici.

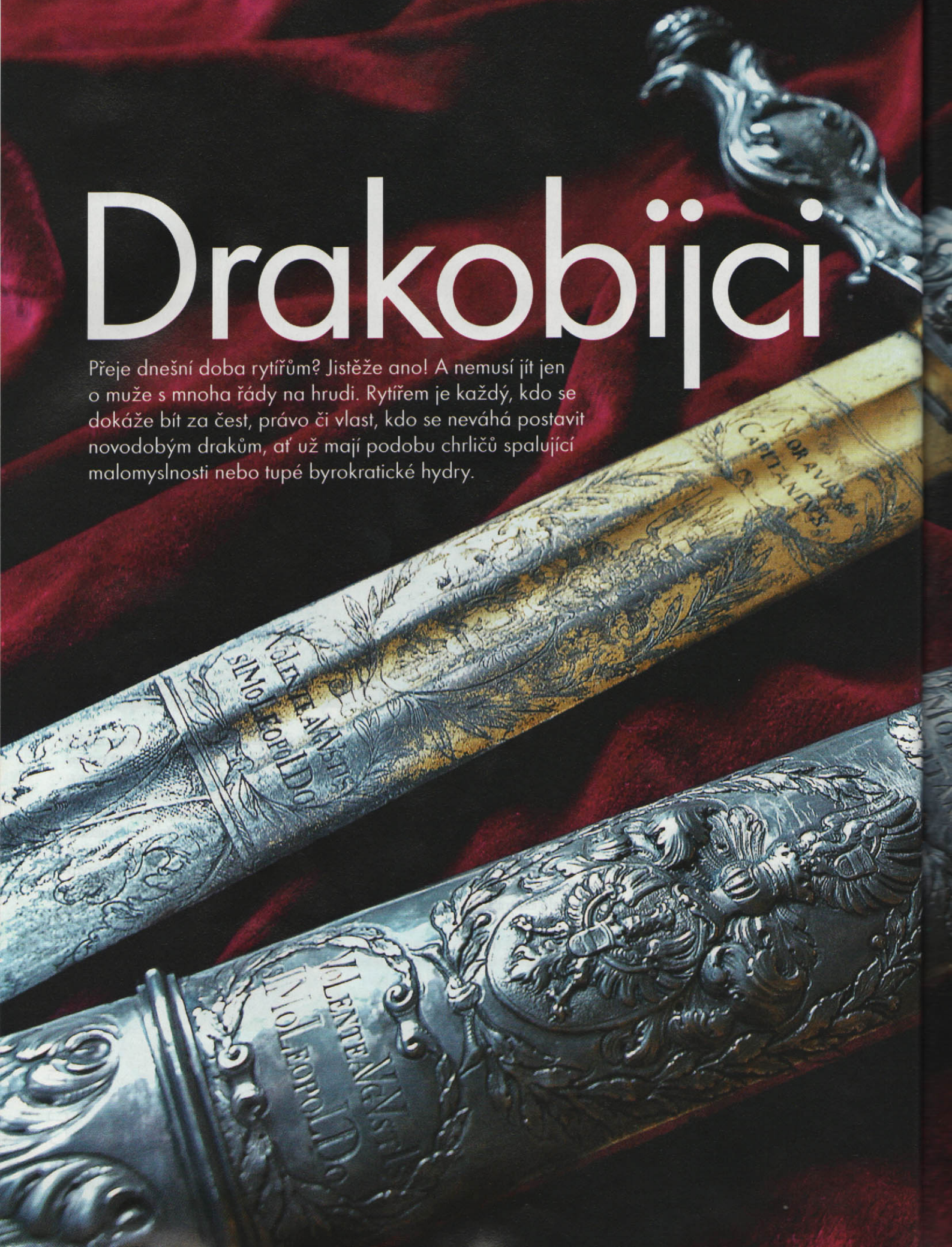
Na www.koktejl.cz mají všichni registrovaní čtenáři nově možnost procházet jednotlivá čísla Koktejlů dle ročníků, států či autorů. Jako bonus vám všechny zobrazíme na mapě.

Navštivte nás...

Drakobijci

Přeje dnešní doba rytířům? Jistěže ano! A nemusí jít jen o muže s mnoha řády na hrudi. Rytířem je každý, kdo se dokáže bit za čest, právo či vlast, kdo se neváhá postavit novodobým drakům, ať už mají podobu chrličů spalující malomyslnosti nebo tupé byrokratické hydry.

Hejtmanský meč vyniká
zdobností a precizním
zpracováním. Ne nadarmo
se mu přezdívá „korunovační
klenoty Moravy“.

Kolowratský zámek dominuje celému Rychnovu nad Kněžnou. Uvnitř najdete nejen díla barokních mistrů, ale i symbol Moravy.

Moravský excalibur

Je nečekaně pružný, překvapivě ostrý a v lesku jeho čepele i jílce je něco, před čím člověk podvědomě klopí zrak. Je prostě nádherný. Před třemi sty lety před krásou bohatě zdobeného meče žasli i moravští páni na zemském sněmu, kam byl slavnostně přinášen na podušce coby odznak moci moravského zemského hejtmána.

Jeden z nejkrásnějších mečů na našem území je dnes součástí sbírek zámku v Rychnově nad Kněžnou. Proč je však jeden z nejvzácnějších symbolů Moravy na zámku v severovýchodních Čechách? Pro vysvětlení musíme až do druhé půle 17. století.

Tehdy, v roce 1667, se úřadu moravského hejtmána ujal český hrabě František Karel Libštejnský z Kolowrat. A s ním je také onen vzácný ceremoniální meč spojený. „Meč nejspíše nechal pro hraběte vyhotovit sám císař Leopold I. jako vděk za jeho cenné služby v diplomacii,“ říká kastelánka rychnovského zámku Zdeňka Dokoupilová, „František Karel se totiž v roce 1657 velmi aktivně zapojil do jednání o volbě nového císaře, která probíhala ve Frankfurtu nad Mohanem téměř rok. Císařem byl nakonec zvolen právě Leopold.“ Odměnou schopnému hraběti za diplomatické služby, které císaři posky-

toval i v následujících letech, mohl být nejen úřad moravského zemského hejtmána, ale i zdobený zlacený meč z oceli a stříbra s postříbřenou pochvou. O tom, že byl meč spjat s hejtmánským úřadem, svědčí vyobrazení moravské orlice na hrušce meče (vrcholové části jílce). Nechybí zde ale ani orlice císařská a tvůrce meče na svém díle několikrát zmínil i samotného hraběte Libštejnského z Kolowrat.

A TEN MEČ NECHCETE?

Hrabě setrval v důležité hejtmánské funkci až do své smrti v roce 1700, tedy celých třiatřicet let. Jeho předchůdci i následovníci přitom byli hejtmány

Hraběnka Andrea Kolowrat-Krakowská s mečem, který sám císař Leopold I. daroval předkovi jejího manžela.

v průměru šest let. Krásný meč ale žádný z dalších správců Moravy nezdedil. „Meč se sice používal k ceremoniálním účelům a byl spjatý s výkonem funkce moravského hejtmána, ještě více ale vyjadřoval osobní vztah hraběte a císaře,“ vysvětluje Zdeňka Dokoupilová, proč meč zůstal v držení Kolowratů na rychnovském zámku i po smrti hraběte Františka Karla. S tím souhlasí i hraběnka Andrea Kolowrat-Krakowská: „Jeho dědicové neměli důvod dávat z rukou meč, na němž bylo jméno Karla Františka a insignie jeho rodu.“

Celých tři sta let pak slavný meč visel coby dekorace na stěně jednoho ze sálů rychnovského zámku. K jeho „znovu-

objevení“ dopomohla náhoda teprve v roce 2009. „Tehdy na Rychnov přijeli kurátoři z brněnského památkového ústavu, aby si na výstavu zapůjčili obraz hraběte Františka Karla. Já jsem se jich zeptala, jestli by nechtěli i ten meč, který je na obraze. Začali ho studovat a vyšlo najevo, o jak vzácnou památku se vlastně jedná,“ přibližuje Andrea Kolowrat-Krakowská okolnosti významného „nálezu“.

Meč způsobil na výstavě ve Valticích poprask. Přišlo se na něj podívat přes devět tisíc lidí. Začalo se hovořit o tom, že 2,7 kg těžký meč má pro Moravu podobný význam jako svatováclavská koruna pro Čechy. „Krom nesporné historické a umělecké hod-

noty má meč i velkou symboliku,“ vysvětluje předseda Moravské národní obce Jaroslav Krábek, „hejtmanský meč je, vedle zemských desek, nejvýznamnější hmatatelnou připomínkou po staletí trvajícím samosprávě Moravy. Tu reprezentoval suverénní zákonodárný sněm v čele s hejtmánem jako zástupcem panujícího markraběte v zemi. S trochou nadsázky lze tedy říci, že se jedná o součást moravského korunovačnického pokladu.“

KUJ ŽELEZO, DOKUD JE ŽHAVÉ

Podobně jako české korunovačnické klenoty chrání gotické stěny Korunní komory v chrámu sv. Víta, tak i v případě hejtmanského meče se začalo

DRAKOBIIJCI

ZA MORAVU

● **Znak** - Od 13. století byla známkou Markrabství moravského stříbrnočerveně šachovaná orlice na modrém štítu. V roce 1462 povýšil císař Fridrich III. bílou (stříbrnou) na žlutou (zlatou), a tuto kombinaci nakonec schválil i zemský sněm roku 1848. V roce 1920 se však Národní shromáždění přiklonilo zpět k stříbrnočervené kombinaci, aby se sjednotily barvy Moravy a Čech.

● **Vlajka** - Zlatou a červenou jako zemské barvy Moravy uzákonil zemský sněm v roce 1848. Do té doby se někdy používala i trikolora, kdy moravskou vlajku doplňoval ještě spodní modrý pruh. V roce 1920 však bylo používání zemských vlajek zakázáno. Dnes se moravská vlajka hojně vyvěšuje například během Dne slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje.

● **Zemské desky** - Na rozdíl od českých zemských desek jsou ty moravské kompletně zachovány. K jejich založení došlo v roce 1348 a vedly se na dvou místech současně - v brněnském a olomouckém sídle moravského zemského soudu. Od roku 1642 už k zápisům dochází jen v Brně. Desky jsou uloženy v tamním Moravském zemském archivu.

● **Hymna** - „Jsem Moravan - toť chloubá má, kdo, rce- te, otčinu mou zná?“ Tímto veršem začíná moravská hymna, za níž je považována píseň „Jsem Moravan“. Text je dílem historika Václava Novotného z roku 1904, zatímco nápěv pochází ze třetího dílu Polenského sokolského zpěvníku vydaného v témže roce.

uvažovat o tom, že by se z Rychnova nad Kněžnou přestěhoval do nějakých reprezentativních prostor na Moravě. Meč je však narozdíl od svatováclavské koruny v soukromých rukou a jeho majitelé se ho nehodlají vzdát za žádnou cenu: „Prodej meče nepřipadá v úvahu, protože jde o vzácnou rodinnou památku. Manžel (Jan Kolowrat-Krakowský, pozn. aut.), jehož rodu meč patří, by dokázal žít celé roky o chlebu a vodě, ale na svůj majetek by nesáhl, protože jeho rodina čekala celá desetiletí, aby ho získala zpět,“ připomíná hraběnka Andrea Kolowrat-Krakowská. Všechny nabídky na odkup meče, které přišly ze strany moravských institucí, tedy rodina s díky odmítla, ačkoliv jeho cena by se počítala v řádu milionů korun.

Ve chvíli, kdy bylo jasné, že moravští památkáři originál meče nezískají, se rozeběhla jednání o výrobě věrné kopie této významné památky a o jejím následném vystavení na hradě Veveří v původní zemské pokladnici v britové věži hradu. Na výrobě by se měli podílet odborníci z Technického muzea v Brně spolu s předním moravským mečířem Pavlem Skryjou. Ten také jako jediný na zajímavou nabídku kývl, ostatní oslovení mečíři považovali vytvoření kopie takto bohatě zdobeného meče za příliš náročné. A to i přesto, že jílec meče se nebude vyrábět původní technikou, tedy zdlouhavým a velmi náročným rytím do plného materiálu. Zdobné části se naopak vylíjí a rytecky dokončí.

PRAHA MĚLA PŘEDNOST
Aby se výroba toužebně očekávané kopie meče rozeběhla, je nutné zapůjčit jeho originál na několik dní do laboratoří brněnského Technického muzea. K tomu však zatím nedošlo. „Se zástupci rodiny Kolowratů o zápůjčce úspěšně jednali představitelé hejtmanství Jihomoravského kraje již na podzim loňského roku. Zásadním zdržením pro přípravu výroby repliky bylo rozhodnutí hejtmanství upřednostnit zapůjčení meče na výstavu Poklady Moravy, konanou v Národním muzeu v Praze,“ říká Jaroslav Krábek, „Moravská národní obec se snaží co nejvíce urychlit kroky hejtmanství, které je jediné schopné dosáhnout nového zapůjčení. Postup hejtmanství

V současnosti je meč uložen v dřevěné skřínce. Uvažuje se však o jeho důstojnějším vystavení.

Z jedné strany hrušky meče je poškozená moravská orlice, z druhé pak orlice císařská.

MICHAL KONEČNÝ - historik

V roce 2009 spolu s kolegy z brněnského pracoviště Národního památkového ústavu Lenkou Kalábovou odhalil zapomenuté tajemství rychnovského meče.

Je Kolowratský meč jediným dochovaným mečem úřadu moravského hejtmána?

Ano, je skutečně jediným dochovaným, ovšem ceremoniálních mečů existovalo více. Hejtmanský meč je zobrazen například na portrétu zemského hejtmána hraběte Maxmiliána Oldřicha Kounice. Je pravděpodobné, že meč jako insignii svého úřadu měl každý hejtmán a jeho funkce byla „putovní“. Meč uděloval císař zřejmě jako symbol velké přízně, v případě Kolowrata šlo ale o císařovu provinilost – na nátlak dvorských kruhů přerušil jeho slibnou diplomatickou ka-

riéru a „uklidil“ ho na Moravu. Protože tak učinil nerad, snažil se Kolowratovi nepříznivý osud zpřijemnit. Mimo jiné mu udělil Rád zlatého rouna.

Lze v případě Kolowratského meče skutečně hovořit o symbolu Moravy?

Meč byl symbolem úřadu nejvyššího zemského úředníka (místokrále) a při ceremoniích zasedání zemského soudu byl nošen v čele průvodu moravských stavů. Takže v jistém smyslu o symbol jde. Kolowratský meč byl určen přímo pro

Kolowrata, pak přešel do majetku rodiny, která ho uchránila i navzdory sbírkám stříbrných předmětů během napoleonských válek. Následující meče, či spíše meč, byly asi opět putovní. Tento se dochoval jen díky tomu, že byl vytvořen pro konkrétní osobu, což asi před tím ani potom nebylo.

Existují ještě nějaké další památky, jež by mohly být symboly Moravy?

Občas se uvádí čapka moravského markraběte. Protože ale poslední skutečná markrabata (synové Jana Jindřicha Lucemburského – Jošt a Prokop) fungovala ještě před husitskými válkami, nic takového se do dnešní doby nedochovalo. Symbolem v zemském slova smyslu je tedy skutečně jen meč moravského zemského hejtmána.

Obraz, který rozpoutal senzací. Hrabě František Karel se svým hejtmanským mečem.

foto: fotoarchiv NPÚ úop v Brně

ství je však limitován značnou zaneprázdněností pana hejtmána Haška, který je garantem i hybatelem celé akce ze strany hejtmanství.“ Mluví Jihomoravského kraje Jiří Klement potvrzuje, že vše je v současné době pouze ve fázi záměru: „K žádné dohodě s vlastníky meče zatím nedošlo. Zájem kraje na zhotovení jeho kopie byl předběžně vysloven v průběhu výstavy Poklady Moravy v Národním muzeu, ale od té doby se, pokud vím, nic zásadního v této věci neudálo.“

Není tedy jasné, kdy se Moravě svého meče dočkají. Prozatím se za ním vydávají do Rychnova nad Kněžnou, kde je součástí bohatých zámeckých sbírek, tuto sezonu představených ve zcela novém kabátě. Kastelánka Zdeňka Dokoupilová totiž výrazně zasáhla do koncepce interiérů, s níž se přes třicet let nic nedělalo: „Šlo nám o to, aby zámecká expozice vyprávěla sál po sálu příběh zámku a rodu Kolowratů. Součástí tohoto příběhu je samozřejmě i ceremoniální meč, který zatím vystavujeme v dřevěné vitrině z 19. století, ale hledáme pro něj lepší umístění.“ Už teď je ale jasné, že meč výrazně zvýšil atraktivitu celého zámku. Dosud byly hlavním lákadlem obrazy Karla Škréty či Hanse von Aachena, nyní lidé neváhají urazit stovky kilometrů, aby se pokochali pohledem na překrásný meč, který byl kdysi symbolem správy moravské země.